

Forfatter: Winther, Christian

Titel: Poetiske Skrifter

Citation: Winther, Christian: "Poetiske Skrifter", i Winther, Christian: *Poetiske Skrifter*, udg. af Oluf Friis , 1927-29, s. 373. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-winterchr02val-shoot-idm140340186519296/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Skrifter

gammel Slægt« (se »Lexicon over adelige Familier« (1787, 2. Bind)).

Hr. Dues Gaard Herregaarden Krageholm i Skaane tilhørte Due-Slægten. Se »Svenska Slott oc Herresäten« (I, 138). Det er dog tvivlsomt om Winther har vidst det eller han blot har tænkt paa, at Due var Høvidsmand paa Hälsingborg.

191 *Ørethings Borg* Vordingborg

I »Danske Atlas« (III, Side 100) giver Pontoppidan følgende Forklaring under Omtalen af Vordingborg: »Men da Saxo Grammaticus kalder Stedet Ortunga, saa giver P. J. Resenius O. Wormii Meening mere Bifald, naar han i Monum. Dan. L. II. udleder Navnet fra *Øreting* et Rettergangs Sted, som her blev holdt ved Strandbredden, hvilken sidste kaldtes *Aar*, *aur* eller *ør*, som er at see af flere Byers Navne. Følgelig kunde *Øreting* eller *Orting* letteligen ved Udtale blive til *Vorting*, og da der siden bygtes Borg og Fæste, blev Navnet *Vortingborg*.

192 *Inden Kirke hun læse* uden at hun endnu var mødt i Kirken første Gang efter at hun havde født sit Barn (»Kirkegangskone«). Se Feilberg »Dansk Bondeliv« (II, 72).

193 *Fru Ida Grabbe* synes ikke at have Tilknnytning til nogen historisk Person i Tiden for Digtet.

193 *Stegfred* Frille

198 *Afløsning* Synsforladelse, Absolution.

199 *Fru Margrethe lagdes under Marmelstenen hen* Dronning Margrethe døde 1412 og ligger begravet i Roskilde Domkirke.

forloved gav Orlov, Afsked

Skovkloster ved Nestved. (Se Noten i Første Bind, 365).

200 *Oprørets Tunge mumler* Smlgn.: Elementerne var i Oprør : i voldsom Bevægelse.

201 *Brud Kæreste, Fæstemø,*

Paa Herreborgen

204 *Fensmark* omtrent 7 Kilometer nordøst for Nestved. (Se Noten i Første Bind, 372).

Kalkerup og Sipperup Landsbyer i Fensmark Sogn. *blomsterklædte Maitræ* Winther skildrer her den gamle Bondeskik »at ride Sommer i By«, dog synes han i sin Skildring af »Sommer i By«Stadsen« at have indblandet Træk fra en lignende gammel Skik »Faste-lavnsstadsen«, hvor det lystige Element kommer til, med Drengene udklædte som Piger og en Bajads eller Nar »hvis Bestilling var i Forening med øvrige Kollegaer at møre Folk med al Slags Spas og Kommers«. Se P. Jensen: »Snesere Sogn« (452—458).

Mai-Greven Karlens Fører kaldtes Majgreven, han havde to Kranse anbragt paa Kors over Skuldre og Bryst, hvoraf den ene var tiltænkt den af Pigerne, han kaarede til sin *Majinde* (Majbrud, Majgrevinde).

Rønning Molbech forklarer det i sit Dialektleksikon: »i Lolland og Falster (og Fyen?) Mønning paa et Huus«. Rimeligvis har Molbech som Kilde haft Winthers Samling af lollandske og falsterske Ord. Se *Indledning XIII*. Winther rettede det i de senere Oplag til *Mønning*. *Sognefogeder* fandtes endnu ikke paa Erik af Pommerns Tid.

Holmegaard Herregaarden Holme eller Holmegaard, der ligger for Enden af den store Porsmose tæt ved Fensmark (Første Bind, 364).

205 *Hr. Iver Bugges Godtøl* Toget drog fra Gaard til Gaard og blev trakteret, hvor det kom ind. Nogen »Iver Bugge« har aldrig ejet Holmegaard.

206 *i en vanlig Dragt* 3: i en Adelsmandsdragt.

208 *grimet sværtet*.

209 *Voldermisse* eller Valborgmesse (»Skøn Valborgs Dag«), den 1. Maj.

209 *dette børstede Sviin* se Noten til Side 231.

210 *Det første Kys jeg tager, det hører mig jo til* Hentydning til Herremændens gamle Ret til at tilbringe Brudenatten hos Godsets Kvinder, den saakaldte »jus primæ noctis«.

I »Studiebogen« (Side 40) har Winther noteret ned: »Jus primæ noctis. Suhm D. H. I. p. 215, IV p. 769.« Det er fra Vedel Simonsens »Danske Slottes Bygnings-

- historie«, hvor der (Side 50) læses: »Selv til den i de sydlige Lande saa berygtede første Natts Rett hos Vasallernes Brude findes flere, skjønt som det synes, fabelagtige Spoer her i Norden (f. Ex. D. H. I. p. 215, IV, p. 769).«
- 210 *mussig* gnaven.
- 211 *Mørkestuen* I »Studiebogen« (Side 42) har Winther noteret fra den ovennævnte Afhandling af Vedel Simonsen »Porttaarnet brugtes som Fængsel — kaldtes Mørkestuen.«
Fant Landstryger. *Gant* Løjer, Kommers.
- 212 *Ladegaarden* Avlsgaarden. Winther tænker sig Ladegaarden liggende tæt ind til Hovedgaarden, blot adskilt fra den ved Grave, Vindebro og Port (Vedel Simonsens Afhdl. Side 60) og Ladegaard og Staldgaarden forenet, som det var Skik i nyere Borge (Simonsen, 67). Disse Bygninger udgjorde den saakaldte »Forborg« (Simonsen, 68).
- 213 *den indre Borggaard* den aabne Plads omgivet af Hovedbygningen (Borgen) med dens Fløjbygninger.
Madsvend Kok.
- 214 *gjenned* jagede, drev
- 215 *Vase* Vej over en Mose, lavet af Risknipper eller lignende
Eselet
- 218 *Bislag* en mindre Udbygning foran Gadedøren, dannet af et udhængende Tag, der hviler paa Stolper.
Træd Kjærling ei paa Taaen, og rør ei Mandens Byld Talemaaden kendes ellers ikke, synes dannet af Winther selv i folkelig Stil.
- 219 *Barn er i By bærf, som det er hjemme lært.* Et gammelt Ordsprog (Nr. 332 hos Peder Lolle) hedder: »saa ær barn i by bærf [5: artig, velopdragen], som hieme ær lærth [5: af Barnets Optræden kan man slutte, hvorledes Hjemmet er].« Folmers Anvendelse er lidt fri: han er altid den samme, altid sig selv, frimodig og aabenhjærtig.
- 220 *Spøl* Børme, Spillevand.
- 221 *St. Jørgen* det nordiske Navn paa St. Georg. en af